

„A BÉRMEGÁLLAPODÁSOK HATÁSA A GAZDASÁGI NÖVEKEDÉSRE”

A Költségvetési Tanács Titkársága és a
Magyar Közgazdasági Társaság
„SZAKMAI KONFERENCIÁJA”

2019. október 4.

Dr. Belyó Pál

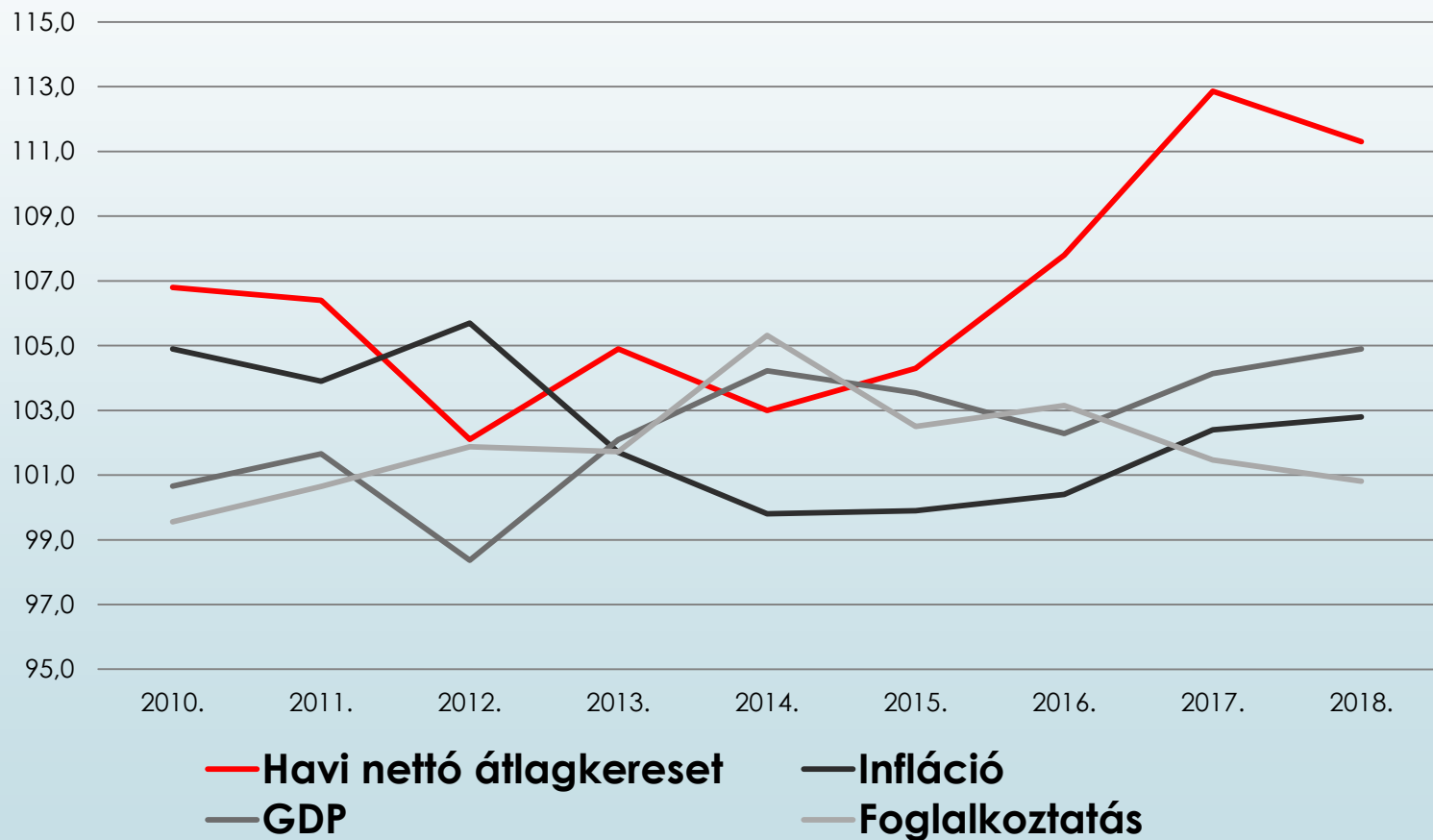

A foglalkoztatottság, munkaerőpiac, bérszínvonal összetett problémái meghatározók

Folyamatos vizsgálat tárgya az,

- Meddig és hogyan nőhetnek a magyar fizetések?
- Mikor érik el az európai átlagot?
- Akkor miért nem nő mindenki fizetése?
- Milyen módszertani háttere van a kedvező vagy kedvezőtlen foglalkozási- és bér adatoknak?
- Mi alakítja a bérszínvonalat és hogyan befolyásolható?
- A jelenlegi kedvezőtlen munkaerő-piaci folyamatok megfordításának melyek a közép- és hosszú távú megoldási lehetőségei?

HAVI NETTÓ ÁTLAGKERESET és a GDP, az infláció és a foglalkoztatás alakulása (előző év = 100%)

Hosszútávú szemlélet hiányában megszűnik a társadalmi folytonosság

- A munkaerőpiaci elemzéseknek fel kell tudni mutatni az erőforrások, és ezen belül is az emberi tényezők fontosságát
- Egyúttal figyelemmel kell lennünk arra, hogy egyetlen társadalom sem teheti meg, hogy nem alapozza meg az utódok erőforrásait
- A magyarországi bérnövekedés folyamata egyértelműen pozitív, jelentős a néhány év alatt bekövetkezett változás

A munkaerőpiac jelenleg is súlyos területi problémákkal terhelt

A következő években gyorsulhat a bérek felzárkózása, részben amiatt is, hogy

- ▶ a szociális hozzájárulási adó 2022-ig évente további 2-2 százalékponttal csökken,
- ▶ a nominális GDP növekedés a következő években is 4-5% körül alakulhat,

Tartható lehet a 8,5-9 százalék körüli bérdinamika és a 3 százalék körüli infláció, úgy a reálbérek is mintegy 5,5-6 százalékkal nőhetnek.

További lépések szükségesek ...

CÉL:

a minimálbér emelése után se maradjon torz bérszerkezetű az ország és az átlag fizetések többsége ne maradjon a minimálbér környékén

LÉPÉSEK:

- a cégek ne csak a minimálbér, és a garantált bérminimum emelését hajtsák végre, hanem e fölötti kategóriákban is rendezzék a béreket *(ne torlódjanak össze a bérek, csökkenjenek a bérfeszültségek)*;
- a közfoglalkoztatottak bérét is növelni kell *(ne növekedjenek a társadalmi és területi egyenlőtlenségek)*;
- az állami vállalatoknál is végre kell hajtani az emeléseket;
- a közsféra általános bértábláinak rendezésével ne legyenek igazságtalan munkaerőpiaci helyzetek *(differenciált lehessen a pályakezdők és a több évtizede dolgozók bére)*.

A munkaerő-piaci feszesség elmúlt évekbeli erősödésének több oka van:

- Az alacsony bérek miatt egyre többen külföldön vállalnak munkát *(vándorolnak ki!)*,
- A munkaerő kereslet nem egyezik a kínálattal, *(a nyelvtudás hiánya, alacsony kvalifikáltság - ha van is szakmai képzés az már nem felel meg a mai normáknak)*,
- A mobilitás hiánya miatt sok helyen nincs elegendő munkaerő, *(a nyugat-magyarországi megyékben feszesebb a munkaerőpiac az erősebb konjunktúra és a nagyobb külföldi munkavállalás miatt, a keleti megyékben viszont rosszabb a közmunkaprogram miatt).*

A további GDP-bővülésünkhöz a termelékenység növelése kell...

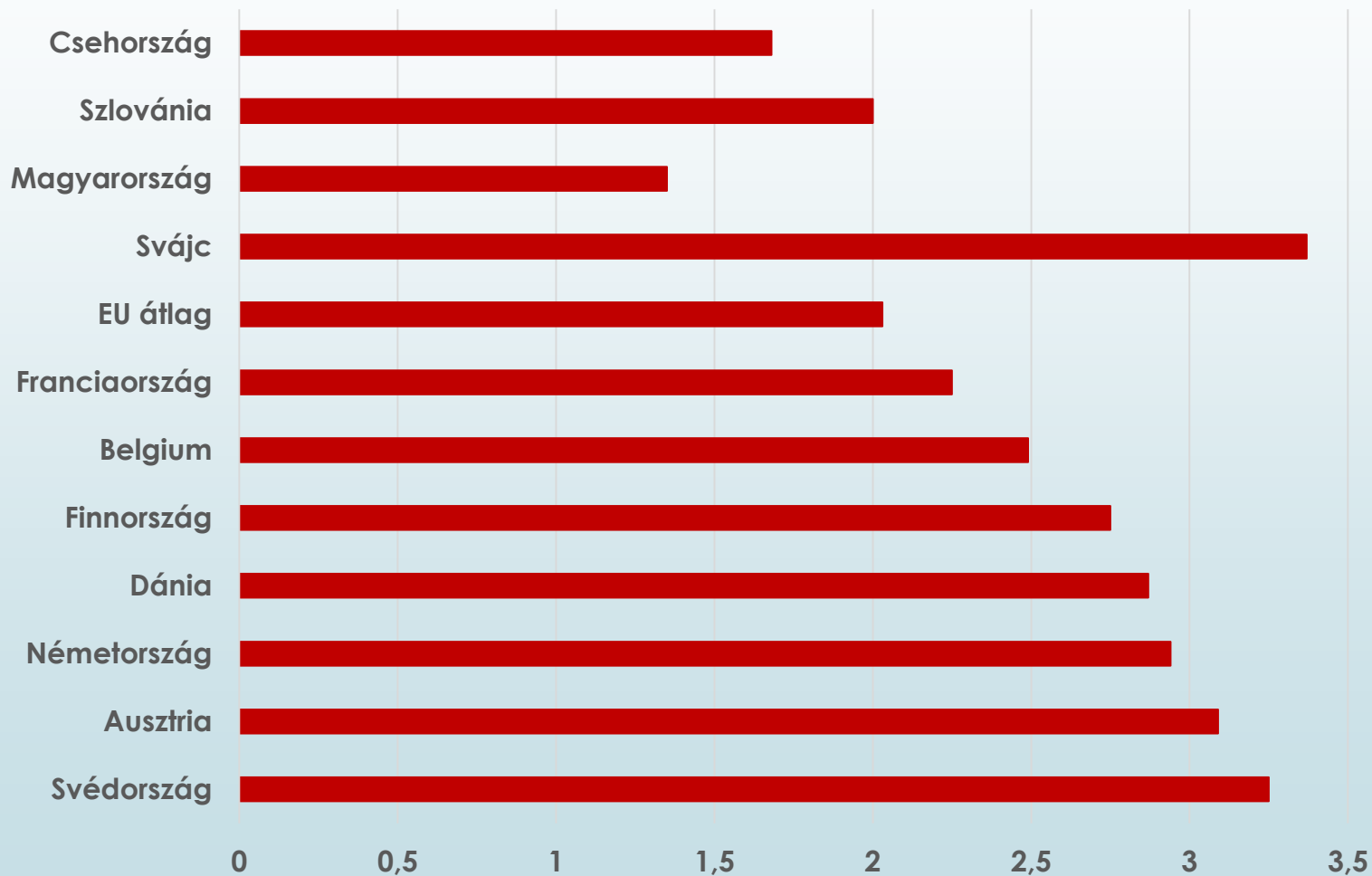
- ▶ magyar gazdaság **termelékenység-növekedése** jelenleg nem kellő mértékű,
- ▶ az új munkahelyeink jelentős részét a később majd automatizálható, és most **alacsony hozzáadott értékű munkakörök** adják,
- ▶ A bértárgyalások sajátosságaiból adódóan a kínálati és a keresleti oldalról, illetve általában a várakozásokon keresztül a nominális folyamatokat befolyásolja **a vállalati költségek változása, és a lakossági jövedelmek változása.**

A termelékenység növelése elengedhetetlen, ezt pedig nyilván nem csak a bérek növekedése, hanem a munkaerőhiány is ki fogja kényszeríteni.

Becslések szerint a robotizáció évente 0,8-1,4 százalék között növelheti a globális, és így a magyar gazdaság produktivitását is.

Nehézséget jelent a versenyképesség alacsony szintje ...

A K+F kiadások aránya a GDP-ben, %

Hazánkban kutatásra és fejlesztésre 517 milliárd forintot fordítottunk, a GDP 1,35%-át

A gazdasági növekedés és a K+F kiadások szoros kapcsolatát mutatja, hogy a GDP-arányos kutatás-fejlesztési ráfordítások az EU átlagában a GDP 2,03%-a

A kelet-közép-európai térség két legfejlettebb gazdaságában Szlovéniában 2%, Csehországban pedig 1,68%.

A magyar munkaerő ára...

A munkaerőköltség változásának több oka is van, így

- ▶ elsősorban a bérek, illetve a bért terhelő munkáltatói terhek változása,
- ▶ valamint a forint-euró árfolyam alakulása.

Az egy munkaóraóra eső bérköltség, illetve változása nem az életszínvonal alakulására utal, hanem árverseny-képességi indikátorként értelmezhető.

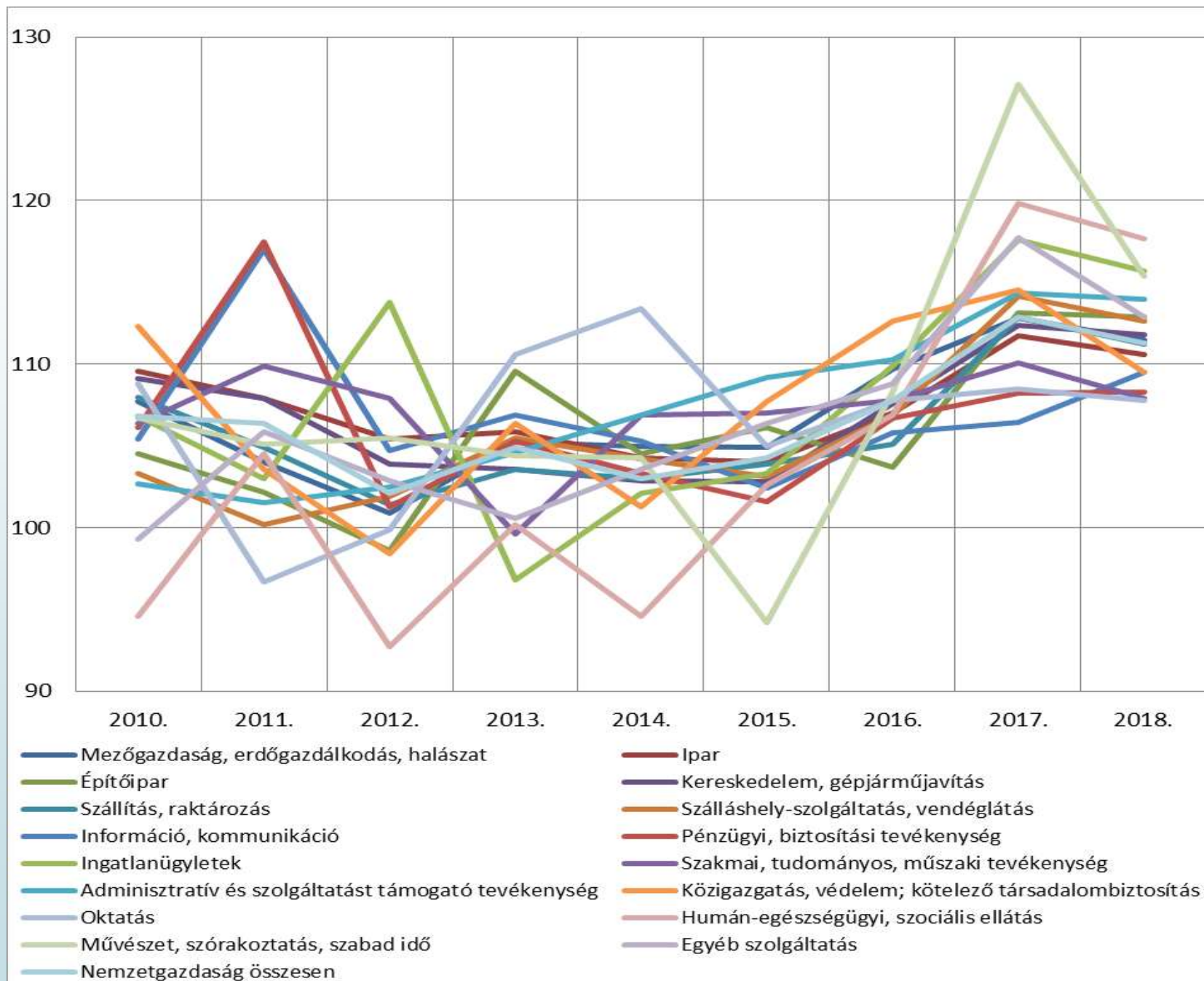
Az árverseny-képességünk javulása mellett fontos lenne, hogy minél magasabb bérköltség mellett javítsuk versenyképességünket.

Az árfolyamgyengülésből elért bérköltség-csökkenésünk „eredményeként” ma már a lengyel és a szlovák szint alá süllyedt egy munkaóra költsége.

A bérelőnyünk alakulása a gazdasági fejlettségben kialakuló lassabb fejlődésünket is jelezheti, azaz az egy főre jutó GDP-ben visszaesünk az országok rangsorában

A teljes munkaidőben foglalkoztatottak HAVI NETTÓ ÁTLAGKERESETE nemzetgazdasági ágak szerint (előző év = 100%)

Forrás: KSH, saját szerkesztés

A külföldi tulajdonú cégeknél a munkaerő bérszínvonala magasabb az országos átlagnál

- ▶ Fölényük leginkább a feldolgozóiparban érezhető.
- ▶ a foglalkoztatottak **25,7 százalékával az árbevétel több mint a felét adják**. A külföldieknél dolgozó 686 ezer fő nagyobb GDP-hozzájárulást ad, mint az a kétmillió, akiket a magyar tulajdonú cégek foglalkoztatnak.
- ▶ a feldolgozóipari létszám kevesebb mint **50%-ával állítják elő a termelés 73 százalékát**, azaz a termelékenységük jóval magasabb, egy dolgozó több mint két és félszer nagyobb GDP-t termel, mint a hazai tulajdonú vállalatoknál.
- ▶ A külföldi cégek magyarországi működésének jellemzője, hogy a **nagyobb hozzáadott érték alapja a fejlettebb termelési kultúra**. Ennek meghonosítása, és a modern technika terjesztése a versenyképesség növelése szempontjából alapvető a magyar vállalkozások számára.

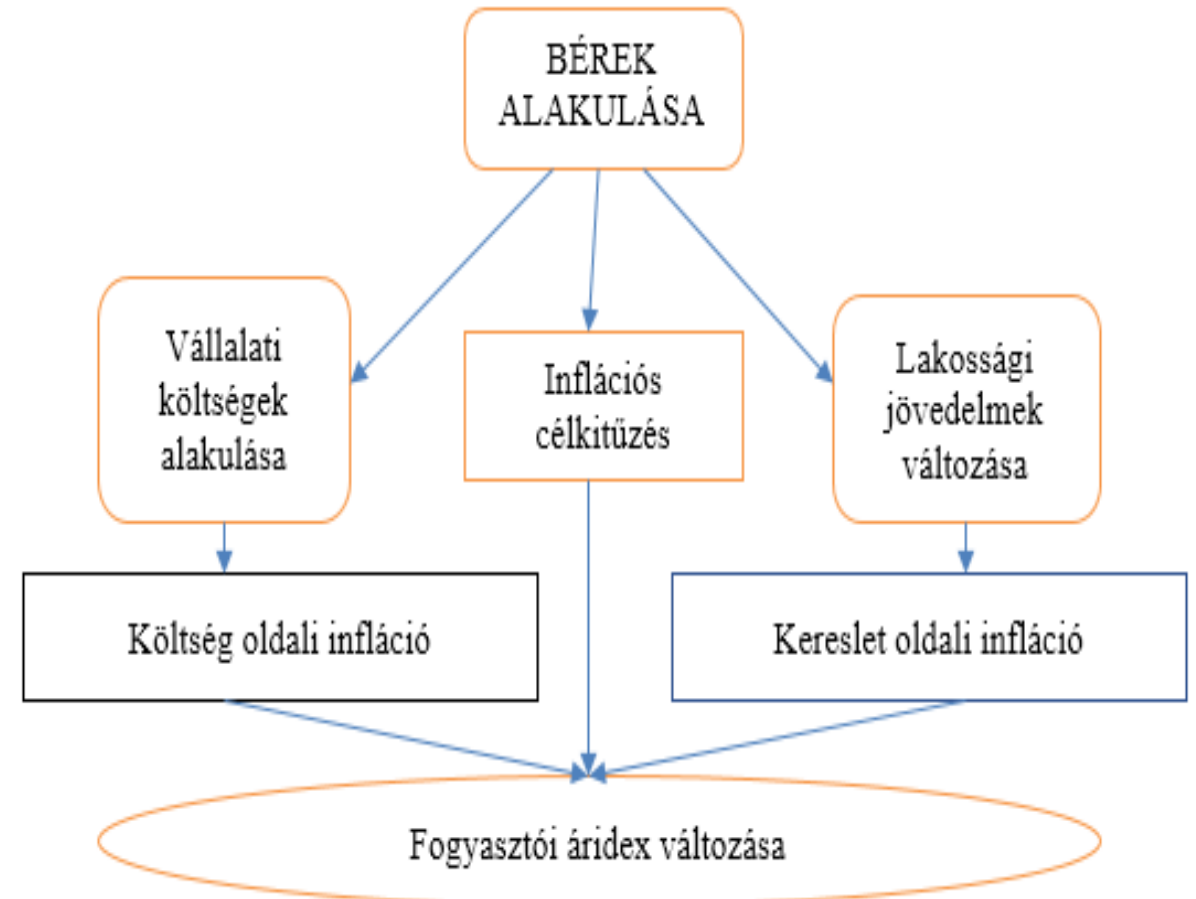
A világgazdaságban az árak stabilitása valószínűsíthető ...

- ▶ Jelentős a hatása a „nyersanyag-forradalomnak” és a „technológiai robbanásnak”
- ▶ az **Amazon-hatás** (a netes vásárlás és az ár-összehasonlító oldalak) terjedésével az árak nagyon könnyen összevethetők lettek
- ▶ A **robotizáció, a sharing economy, a big data, a mesterséges intelligencia és rengeteg innováció** eredményeként a vállalatok gyorsan képesek csökkenteni a termelési költségeiket. A tőke költsége egyre alacsonyabb, ezért **a munkaerő növekvő költsége – a bérinfláció - ellenére sem kell a termék árát emelni.**

A cégek jövedelmezőségüket tehát áremelés és infláció nélkül megtarthatják

A magyarországi helyzetet tekintve több más, inflációt erősítő hatás is érvényesül:

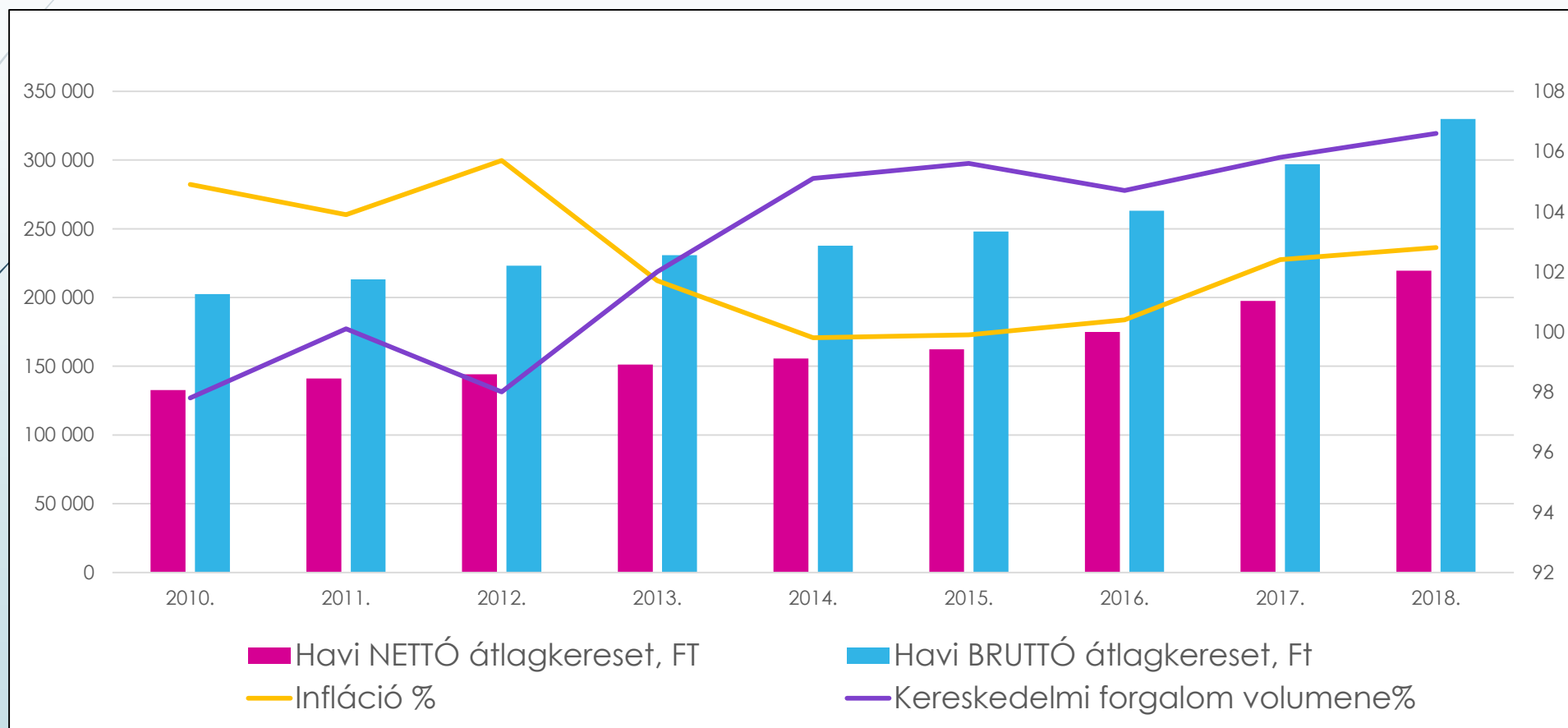
- **a munkaerőnk jelentős mértékű kivándorlása**, mintegy az alacsony munkanélküliségből fakadó bérinflációt okozva,
- **a hosszabb távon általánossá vált forintgyengülés folyamata**, amely ugyan a vállalkozásoknak jó, mert versenyképességünket javíthatja, de mindenképpen inflációs hatású,
- végül **az árkonvergencia, azaz a külkereskedelemben érintett termelő ágazatok (így pl. az autóipar) béremelkedése és termelékenységjavulása hat a többi ágazatra** is, járulékos bérinflációként fokozva az inflációt.

Az árak és bérek közötti kapcsolatot befolyásoló munkaerőpiaci folyamatok ...

- **A béralkura (bruttó bérek alakítására) ható inflációs megközelítés** eltérése a munkavállalók és munkáltatók részéről
- **Az adórendszer szerkezeti változásainak hatása** a bérekre és az árpolitikára
- A részmunkaidős foglalkoztatás, azaz **a kedvezőbb bérezési gyakorlat** lehetőségeinek fokozott kihasználása a vállalati gazdálkodás eredményességéhez
- Az **általános termelési árszint-csökkenés** kedvező hatásai a bérszint emeléséhez
- A válság miatti **adósságleépítés, a gyenge fogyasztási kereslet** deflációs hatása
- Az alacsony inflációs várakozások miatti **alacsonyabb nominális bérigény**

A KERESETEK, az infláció és a kiskereskedelmi forgalom alakulása

A munkaerő költség alapján történő meghatározás (KSH)

- Kompenzációs költségek (a kompenzációs költségek és a szociális juttatások összege)
 - **Munkajövedelem**
 - Kereset (munkaviszony keretében pénzben vagy természetben nyújtott díjazás – a számviteli bérköltség)
 - Egyéb munkajövedelem (kötelezően vagy önként nyújtott juttatások, pl. étkezés, vissza nem térítendő lakástámogatás és járulékaik)
 - **Szociális költségek**
 - A munkáltató által kötelezően teljesített járulékok, hozzájárulások (pl. tb járulék, munkaadói járulék, rehabilitációs hozzájárulás)
 - Kollektív szerződés, ágazati megállapodás, egyedi munkaszerződés szerint teljesített hozzájárulások, költségek (pl. biztosítási díjak, segély, végkielégítés)
- Szakoktatás, képzés, továbbképzés költsége
- Egyéb munkaerő költség (toborzás és egyéb pl. hirdetés)
- Adók, támogatások

A bérszínvonal lehetséges bővülése ...

- ▶ A magyarországi bérnövekedés egyértelműen pozitív, **jelentős a néhány év alatt bekövetkezett változás.**
- ▶ A 6 éves bérmegállapodás sikeres gazdaságpolitikai és életszínvonal emelő lépés. A ténylegesen, reálisan bekövetkezett javulás elemzése során néhány – módszertaninak is tekinthető – kérdés felvetődik:
 - a különféle hivatalos **statisztikák között is eltérések** mutatkoznak;
 - nem világos, hogy **a dolgozók egyes rétegei milyen arányban** profitálnak a folyamatból;
 - kérdéses, **mennyire fenntartható** a bérnövekedés pályája.

Az egyik adat **a munkaerőpiaci alapú bérszisztematika** a bruttó fizetésekről, amelyet havi bontásban közöl a KSH. A másik **a nemzeti számlák rendszerében közölt bruttó béradat.**

A két adat módszertani eltérések miatt (itt az eltérés, hogy mit számolnak a bérből) sohasem volt ugyanakkora, de 2010 előtt trendszerűen együtt mozgott. A most bekövetkezett változás alapján a munkaerőpiaci reálbér-statisztika mutatója sokkal jobban emelkedik, mint a nemzeti számláké.

A nemzeti számlákban vezetett bértömeg alakulása és a termelékenység változása között szorosabb összefüggés látszik, mint a nagy „bérrobbanásra” utaló munkaerőpiaci adattal.

A bérek aktív alakítása a hosszú távú fejlődésre is pozitív hatással lehet

A bérek és a termelékenység növekedése között szoros, belső összefüggések vannak. A hazai béreknek a gyors, fejlettebb országok szintjére történő emelése hosszú távú feladat, de srokkövei talán már meg is vannak, így például:

- ▶ A **minimálbér-emelések** általánosan jelzést adnak a gazdaságban szükséges béremelések mértékéről,
- ▶ A **bérmegállapodások rendszerének** széles alapokon nyugvó, ágazati sajátosságokat is figyelembe vevő **alakítása** biztosítja, hogy a reálbérek emelkedése hosszú távon lépést tartson a termelékenység bővülésével.
- ▶ A **munkát terhelő adók** további csökkentése eredményeként a nettó bérhányad - és így a munkabérek vásárlóereje - folyamatosan növekszik.
- ▶ Az **oktatási és felnőttképzési rendszer megfelelő hatékonyságával** a jól képzett dolgozók magasabb termelékenység mellett magasabb béreket kaphatnak
- ▶ A **megfelelő méretgazdaságosság** mellett működő vállalatok képesek a magasabb bérek mellett profitábilisak maradni.

Csökkenő adó- és járulék kulcsok ...

- **segítik a gazdálkodást, ugyanakkor**
- **alapot nyújthatnak a költségvetés megfelelő bevételeihez:**
 - A minisztérium számításai szerint **a munkáltatói járulékcsökkentés** okozza a legnagyobb bevételkiesést:
 - rontja a költségvetés egyenlegét, hogy **a közsférában is magasabb minimálbért** és garantált bérminimumot kell majd fizetni az érintetteknek és
 - **a minimálbér emeléséhez kötött juttatások** is értelemszerűen emelkednek.

A béremelések költségvetést befolyásoló hatásai:

- ▶ A kötelező minimál- és garantált bérminimum emelése **adóbevételeket növel**, azaz a bruttó bérek emelkednek, ezzel pedig emelkednek az szja- és járulékbefizetések.
- ▶ A tervek szerinti további kedvező folyamat, hogy a munkáltatók a **járulékok csökkentésének összegét a munkabérek növelésére fordítják**, azaz nem csupán a minimum bérekben, hanem a bérskála magasabb szintjein is magasabbak lehetnek az adóbevételek.
- ▶ Azonnali bevétel lehet, hogy a magasabb bérek hatása a **fogyasztás gyorsabb bővülését** eredményezi, így az áfa és jövedéki adóbevételek két év alatt mintegy 70 milliárd forinttal bővülnek.

Köszönöm szépen a figyelmet!